

## TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1951 İKRAMİYE PLÂNI

### 10 Bahçeli Ev

(Biri iki dairesel ve bahçeli  
Apartman)

40 tane	1.000 Liralık
40 "	500 "
100 "	250 "
250 "	100 "
500 "	50 "

Çekilişler: 1 Haziran, 24 Ağustos,  
1 Kasım, 28 Aralık tarihlerinde  
yapılır.

## TOPTAN

UN ve PEYNİR ihtiyaçlarınızı

İstanbulda 20669 numaralı telefona  
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağlı  
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine  
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

**BANDIRMA - TRAKYA PAZARI**

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-  
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

### AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası  
tarafından en güzel içme memba su-  
yundan imal edilen buzlar, gayet  
sihhi ve temizdir. Siparişler zamanın-  
da yerine getirilir.

## T. C.

### Ziraat Bankası

SERMAYESİ: 300.000.000 T.L.

Yurd içinde 388 Şube ve Ajansı, Dünyanın her tarafında  
Muhabirleri vardır.

Bu Yıl Vadesiz Tasarruf Hesapları İçin

8 ÇEKİLİŞTE: 8 EV, 2 TRAKTÖR

Ayrıca Dolgun Para İkramiyeleri

Her 150 liraya bir kur'a numarası

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK  
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

**Aralık 1951**

### İÇİNDEKİLER :

Kore Dilinde Türkçe İle Müsterek Unsurlar .....	Dr. Hamit Z. KOŞAY
Erzurumlu Emrah Hakkında Yeni Notlar .....	Cahit ÖZTELLİ
Halkbilgisi Derneğine Aid Hâtıralar: III Kongreler .....	Halit BAYRI
Aşık Nihani İle Mührüban .....	Mehmet GÖKALP
Gevheri'nin Bilinmeyen Değişleri .....	Cevdet CANBULAT
Urfada «Gölden Çıkan Su Aygırı» Efsanesi .....	İbrahim H. KARAMAN
Kitaplar Arasında «Bu Toprağın Sesi: Memleket Havaları» .....	T.F.A.
Cesaret Yaşta Değil, Yürektedir (Şiir) .....	Basri GOCUL
Month's Folklore News — Aym Folklor Hâdiseleri: «Folklor ve Etnografya Enstitüsü» Kuruluyor — Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Taktikle Karşılanan Hareketi — Türk Halkbilgisi Derneği'nin Yıllık Kongresi	

**Sayı : 29**

**Kuruş : 25**



## TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1951 İKRAMIYE PLANI

### 10 Bahçeli Ev

(Biri iki daireli ve bahçeli  
Apartman)

40 tane	1.000 Liralık
40 »	500 »
100 »	250 »
250 »	100 »
500 »	50 »

Çekilişler: 1 Haziran, 24 Ağustos,  
1 Kasım, 28 Aralık tarihlerinde  
yapılır.

## TOPTAN

UN ve PEYNİR ihtiyaçlarınızı

İstanbulda 20669 numaralı telefona  
bildiriniz.

En birinci Lüleburgaz çiftlik yağı  
Edirne beyaz peynirleri ve un üzerine  
toptan siparişler kabul edilir.

İstanbul toptan sipariş adresi:

**BANDIRMA - TRAKYA PAZARI**

Eminönü Balıkpazarı, Taşçılar, Ke-  
merli sokak No. 2 - Telefon: 20669

### AYRICA

Lüleburgaz İslâm - Naci fabrikası  
tarafından en güzel içme memba su-  
yundan imal edilen buzlar, gayet  
sihhi ve temizdir. Siparişler zamanın-  
da yerine getirilir.

## T. C.

### Ziraat Bankası

SERMAYESİ: 300.000.000 T.L.

Yurd içinde 388 Şube ve Ajansı, Dünyanın her tarafında  
Muhabirleri vardır.

Bu Yıl Vadesiz Tasarruf Hesapları İçin

8 ÇEKİLİŞTE: 8 EV, 2 TRAKTÖR

Ayrıca Dolgun Para İkramiyeleri

Her 150 liraya bir kur'a numarası

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAN, AYLIK HALK  
KÜLTÜRÜ BELGELERİ DERGİSİ

Aralık 1951

### İÇİNDEKİLER: .....

Kore Dilinde Türkçe ile Müsterek Unsurlar ..... Dr. Hamit Z. KOŞAY  
Erzurum'da Emrah Hakkında Yeni Notlar ..... Cahit ÜTELLİ  
Halkbilgisi Derneğine Aid Hâtıralar: III Kongreler ..... Halit BAYRA  
Âşık Nihânî ile Mührîban ..... Mehmet GÖRALP  
Gevherî'nin Bilinmeyen Deyişleri ..... Cevdet CANBULAT  
Urfa'da «Gölden Çıkan Su Aygırı» Efsanesi ..... İbrahim H. KARABAN  
Kitaplar Arasında «Bu Toprağın Sesi: Memleket Kavaları» ..... T.F.A.  
Cesaret Yaşta Değil, Yürektedir (Şiir) ..... Basri GOCUL  
Month's Folklore News — Ayın Folklor Hâdiseleri: «Folklor ve Etnografya  
Enstitüsü» Kuruluyor — Prof. Dr. Süheyl Ünver'in Taktikle Karşılanan  
Hareketi — Türk Halkbilgisi Derneği'nin Yıllık Kongresi

Sayı: 29

Kuruş: 25

# TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949

7 AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ  
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

SAYI: 29

ARALIK 1951

YIL: 3, CİLT: 2

## Kore Dilinde Türkçe İle Müşterek Unsurlar

(G. J. Ramstedt'in "Studies in Korean Etymology, 1949" adlı eseri izinden)

Yazan: Dr. Hamit Zübeyr KOŞAY  
Ankara Etnografya Müzesi Müdürü

Çok değerli Fin bilgini G. J. Ramstedt'in ölümlünden az önce yayınladığı, yukarıda zikri geçen eserini inceledikten sonra Korelilerin bizimle dil akrabası olduklarında şüphe kalmamaktadır. Dil akrabalığının ihtilâtlar olmadan ve kan karışmadan vukua gelmesi ise pek mümkün değildir.

Ramstedt'in dil alanında yaptığı mukayeselerin mitologya, etnografya ve folklor'a, umumiyetle kültür tarihinin bütün sahalarına teşmili çok iyi olurdu. Askerlerimizin izinden bir ilim heyecanının Kore'ye gönderilmesi işini ilim kurullarına ve üniversitelere bırakarak, Ramstedt'in eseri izinden Kore dilinde geçen Türkçe ile müşterek kelimelerden bazı örnekler verelim.

Mukayese edebileceğimiz malzeme yalnız burada zikredilenlere münhasır değildir. Uzun izaha muhtaç fonetik ve semantik değişikliklere uğrayan kelimeler alınmamıştır. Kore dilinin Mongol, Mançu-Tunguz dilleri ile de yakınlığı aşikârdır. Konumuzun dışın-da kaldığı için bunlar da gösterilmemiştir. Yazıda (H. K.) işaretli notlar tarafımdan eklenmiştir. Müतालâda kolaylık sağlamak için yeni alfabemize uyulmuş, yalnız sağır kâf veya nazal n, üstünde bir ters aksan ile gösterilmiştir.

A

Doğu Türkçesi: apa «grand father», kızıl, teleft  
Türk lehçeleri: abai «father; elder brother»  
Kore: aba aba-nim (honorific) abi «father, or,  
my father» sah. 3

Türk (Osm.): acımak, Uygur acımak «schmerzen, schmerz emfinden»  
Kore: Achyeropta (köl: agh-, aghi-) «to be pitiful» sah. 4

Türk (Uygur, Çağatay, Osmanlı): agu «poison»  
Kore: agui «the strength», agui çada «to be full of strength» sah. 4

Türk (Uygur, Çağatay): ağız, Osm. avuz etc. «mouth»

Kore: aguri «mouth» (kaidevi z-r tekabülü H. K.) sah. 5

Türk (Uygur): al «underside» Osm. alt kat «ground floor»

Kore: al, alle «down wards» çip-al «the ground under the house» sah. 6 çip «house.»

Türk: aş, «food», aşamak «to eat»

Kore: al «seed, grain, corn» (bazı kelimelerde ş=1 kaidevi bir tekabüldür H. K.)

Türk: ala, alaca «variegated, with differing co-

\*\*\*\*\*  
Türk Halkbilgisi Derneği adresi:  
Çemberlitaş, Atikalipaşa med-  
resesi No. 43 de hususi daire  
İstanbul - Posta kutusu: 836  
\*\*\*\*\*

Üçüncü yıl abone bedelini göndermiye; abonelerimizin abone bedellerini göndermelerini ve bize yeni aboneler bulmalarını rica ederiz.

- hours»  
Kore: ala - in aliak allak hada «to be variegated in colour» sah. 7
- Anadolu derlemeler: annaç «karşı, alın istikameti» (H. K.) yahut: an «the for part»  
Tunguz: an-čan «the face»  
Cenubi Kore: an «the front view» an-mo «the face» sah. 10
- Türk: ana «mother»  
Eski Kore: an-a «wife» sah. 11
- Türk (Kaşgari, Uygur «Brockelmann» 9): aıt «ein roter, gansartiger vogel», aň «ein vogel, dessen Fett als Heilmittel dient»; Osm. angıt. (H. K.)  
Cenubi Kore: aň in wen-aň «the mandarin duck, Anser galericulata» sah. 11
- Türk: Al «fraud», aldanmak «to betray»  
Kore: ari «Artifice, fraud», arisu hada «to play false» (Burada r=1 tekabülü) sah. 13
- Türk: almak fiilinden alım «a taking»  
Kore: arim «an armfull» (r=1 tekabülü) s. 14
- Türk: aç «hungry»  
Kore: ecum toyda «to become insufficient» s. 16
- B**
- Sark Türkçesi: budun «nation» eski bud - «to collect» fiilinden neşet etmiştir.  
Kore: mod - «to collect» sah. 11
- Türk: balık «fish»  
Kore: polgani «the carp», secondary formation with the suffix - ani, sah. 85
- Türk: (Kazan v.s.) başmak «shoe»  
Kore: palmak «a kin of leather shoe worn by the gentry» (kaidevi s=1 tekabülü H. K.)
- Türk: balkımak «to be bright, to shine, to glitter»  
Kore: malkta «to be bright, to be clear»; malgit hada «to be clear» sah. 139
- Türk: bağlamak «to tie», bağ «a rope»  
Kore: pan «a rope» sah. 179
- Türk: bayak «at that time»  
Kore: payahire «at that moment, then» sah. 183
- Türk (Çağatay, Uygur, Karakırgız): bakşı «teacher, corcerer, shaman» Mogolcadan geçme.  
Güney Kore: paska «a wise man, the Kings sorcerer» sah. 184.
- Türk: bek, «bey»  
Kore: payk, pek «the third grade of nobility an earl, the title of the governor of a province» sah. 182
- Türk (Orhon): bengi «joy»  
Kore: pangı «gladness, joy» sah. 187
- Türk: (Ana Dilden Derlemeler) sah. 26 bu duvar, bahçe duvarı» H. K.; farisi baruy hatırlayınız.  
Kore: param «a wall» sah. 190  
NOT: Ramstedt bu kelimeyi Çağatay sarı R. I. 281 «the barn, the buildings of the cattle» ile mukayese etmiştir.  
Doğu Türk: bor «sand»; yahut buor «dust, sand earth»  
Kore: more «sand» sah. 151
- Türk: buçuk «hable, hälfte»  
Kore: ççak eski kore puçak «the half, one of two» sah. 19
- Türk (Çağatay R. IV. 1919): buran-gar «the right flank of an army, Mogolca bāran «the right» dan.  
Kore: parin «right» sah. 191
- Türk: bir - ak - mak «to throw aside, to leave»  
Kore: parida «to throw aside, to abandon» sah. 193
- Türk: biye «a mare - kısırak»  
Kore: pi «female» sah. 200
- Türk: biçmek «to cut»  
Kore: pice, piçim «pitta» «to cut» sah. 202
- Türk (Çağatay, Kırgız, etc.): bek, (Osm.) pek «very»  
Kore: phek «very much» many, hard sah. 219
- Türk: benkü, mengü «eternal»  
Kore: manko «all eternity» sah. 14
- Ç**
- Türk: çaka, çağa «a small boy», a little fellow, child»  
Kore: cyakta «to be small» sah. 20
- Türk (R. III. 2031): çommak, Anadolu çimme (H. K.) «to dive, to take a bath»  
Kore: çamida «to put into water» sah. 21
- Türk: çanak «a wooden cup, a bowl», Kazan çan (R. III. 1855) «a large tub»  
Cenubi Kore: çan «a cup» sah. 21
- Türk: -çan, -çen eki, sözçen «a talkative person»  
Cenubi Kore: çyan, çan «used as personifying ending» moççan «a carpenter» sah. 22

- Türk: çak, çağ «time»  
Kore: çek «time» sah. 27
- Türk: çirimek, çürümek «verfaulen»  
Kore: çirida «to be foul, to emit a foul odour» sah. 35
- Türk: çok «much, plenty»  
Kore: çyok hada «to be plenty» çyok-hi «plenty, much» sah. 39
- Türk: çoň «great» çoň han «the supreme khan», çoň ata «the grand father»  
Güney Kore: çyon «great» sah. 50
- Türk: çiğ «damp», çi «moist, feucht» çikmak (R. III. 2011) «feucht werden»  
Kore: çhyukta (çhyuge) «to be damp, to be moist» sah. 51

**E**

- Doğu Türkçesi: eç, eçe «grand father, father» eski Türkçesi eç aynı mânada.  
Kore: aca, ace «uncle» sah. 16
- Türk: ekmek «to farm, to plough»  
Kore: ekta (ege, egin) «to drag along» sah. 53
- Türk Uygur: edgu, ezgü, Osm. eyi «good»  
Kore: edin, ecin «kind, good» sah. 57
- Türk (Osm.): er, erken «former», çuvaş. ir «morgens»  
Kore: il «early» (r=1 tekabülü) sah. 69
- Türk (Koybal, Kaçins): in «mark, stamp», (Anadolu Derlemeler, enemek: hayvan kulağına işaret yapmak H. K.)  
Güney Kore: in «a government seal, stamp» sah. 70
- Türk: ek «Rand einer Narbe, Kragen, (Kazan çik: Kenar, sınır» H. K.)  
Kore: yek «border, edge» sah. 76
- i**
- Eski Türkçe: irmek «to be»  
Kore: ir «to be, to become» s. 71
- Türk: in «Hohle, keller»  
Güney Kore: in «a secluded house» s. 73
- Türk (Oğuzname Uygur): il kün «the population the nation»  
Güney Kore: kun «man, worker, people» s. 130
- Türk: ini «younger brother» H. K.  
Kore: ne (aynı mânada)
- K**
- Türk (Kaşgari): küni «Nebenfrau»  
Kore: hunye «a concubine, a later wife» s. 65
- Türk: kam «the shaman»  
Güney Kore: kam «the inspector, to supervise» sah. 90
- Türk: kamçı «the whip»  
Kore: kamçhida «to wipin (the contents of a dish that are escaping» s. 91
- Türk: kangak «a wild bus hlike plant on the prairies = Salsula oppositifolia»  
Güney Kore: kamgak «a kind of seaweed» sah. 92
- Türk: kalkan = kaltkan «schild»  
Güney Kore: kan «a shield» sah. 93
- Türk (Uygur): kan ügüz «river»  
Kore: kan «large river» sah. 94
- Türk: kap «gefäß, Einhaut»  
Kore: kap «a cover, a case» sah. 95
- Türk: kara «black, dark»  
Kore: kara «black» sah. 96
- Türk: kazuk, kazık «a pole, a staff»  
Kore: karak «a pole by which two persons carry a weight» (kaidevi z=r tekabülü) sah. 96
- Türk: kaz «the goose», çuvaş kur id.  
Kore: kari «the wild goose» sah. 97
- Türk (Kazan): Kaçi «makas-the scissors»  
Kore: kase «the scisors» sah. 98, 100
- Türk: keçmek, geçmek «to pass over»  
Kore: keçhida «to turn aside» sah. 102
- Türk: kış, çuvaş kel «winter» pre-Turkish qıl «winter»  
Kore: kyeil «winter» sah. 103 (kaidevi s=1 tekabülü. H. K.)
- Türk (R. II. 1203): kem «Mass, Zeit», mongol kem «norm, measure»  
Güney Kore: kën «a rul, a pattern, a norm» sah. 105
- Türk (Uygur, Çağatay) keñeş «advice, consultation»  
Kuzey Kore: kyñge hada «to consel» sah. 106
- Türk: kezmek, gezmek «to pass, to wander here and there» Mongol kerı - to wander»  
Kore: keitta (kere, kerin) «to go on foot, to walk» (r=z tekabülü) sah. 109
- Türk: küt «die seite», Osm. benim kıtında «meinersets»  
Kore: kyet «the side» sah. 109
- Türk: kümüş «silver»  
Kore: kim «metal, gold, money» sah. 116



- Türk: koma, kuma «das kelsweib»  
Kore: koma «a concubine» sah. 123
- Türk (Doğu Türk, Uygur): konçuy «the princrs»  
Güney Kore: konçu «the kings daughter» «Laly» sah. 124
- Türk (Kazan): kop = çok H. K. «ful, double»  
Kore: kop «as much again» sah. 134
- Türk: kompok «to rise»  
Kore: kopp-hä «the top, the climax» sah. 125
- Türk: kolañ, kolan «the rope around the yurt, the girdle around the stomach of the horse»  
Kore: korañ «the rope» sah. 125
- Türk: kurmak «to arrange, to adjust»  
Kore: korada «koroa» «to adjust» sah. 126
- Türk (Avar, Hazar, Peçenek): künde, kunda «a high title» İbni Fadlan Kundaçık (Zeki Velidi)  
Güney Kore: kuntay «minister of war» sah. 130
- Türk: köbek; Osm. göbek «the navel»  
Kore: pek kop «the navel» sah. 131
- Türk: Kut «goodfortune, majesty»  
Kore: kut «sorcerer's practise, magic (Tunguz kutu «the happiness or glory given by the destiny) sah' 132
- Eski Türk: kün, künig Macarca iare şekli könyv «book» bu kelime Rusçaya da kniga «book=kitap» şeklinde geçmiştir. (M. Räsönen)  
Kore: Kwen «book» sah. 133
- Türk (Kağgari, Brockelmann 162): kowa «der auf die Nase gelegte Teil des turkischen Zaumes»  
Kore: khoba «nose-string» sah. 134
- L
- Türk: laçın «falcon»  
Güney Kore: latyen «a special kind of hunting falcon» sah. 135
- O
- Türk: on, «ten»  
Kuzey Kore: on «hundred» sah. 177
- Türk: orman «forest, wooded mountain»  
Kore: erom «mountain» sah. 178
- S
- Türk: satmak to sell, «sat-t- to cause to buy»  
Kore: sada (sa : san) «to buy» sah. 217
- Türk: salkın «cool»  
Kore: salkirañ «cool» sah. 220
- Türk: solmak «to fade away, to wither»  
Kore: salda «to vanish, to disappear» sah. 221
- Türk: sallanmak «to shake» (H. K.) sallanga, «the wing»  
Kore: sallan sallan «shaking, mowing» s. 221
- Türk: san, «counting, number»  
Güney Kore: sän «counting» sah. 223
- Türk: sarmak «towind around», sarık  
Kore: sari «rolls of rope», sarida «to wind ü roll up» sah. 224
- Türk: silkmek, silkinmek, silkimek «to shake v. t.)  
Kore: silluk silluk hada «to be shaky» sah. 233
- Türk: (R. IV. 628) sın, «figure of the body, shape, forme, stature»  
Güney Kore: sin «body» sah. 234
- Türk: soñ «behind», sonra «after, later»  
Kore: soñ, syoñ «the behinde» sah. 242
- Türk (kırgız): suñkar, Anadolu sungur, «falcon»  
Kuzey Kore: şonkhor «a falcon» sah. 242
- Türk: (R. IV. 237) saut «vessel»  
Kore: sot «an iron rice kettle» sah. 243
- Türk (Çağatay, Kırgız): süyük «watery»  
Kore: suyu «water» sah. 243
- Türk (Doğu Türkçesi, Uygur): su «military forces, army» Osm. subaşı «head of the army» (kummandan) (su+başı).  
Kore: syü «frontier guardn» sah. 243
- Türk: sünüg, süngü «spear»  
Kore: suñ «spear» sah. 245
- T
- Türk: tike, dik «upright, vertical»  
Güney Kore: çik «directly, straight» sah. 23
- Türk Mongol: tümen «ten thousand»  
Kore: Çimin «thousand» sah. 38
- Türk: tün «night»  
Kore: dun (tun «night» sah. 60
- Türk: tar-t-mak «to weigh» Osm. tartı «the balance, the weighing»  
Kore: talda «to veigh» sah. 252
- Türk (Doğu Türkçesi, Uygur): tam, Osm. dan «wall, roof»  
Kore: tam «an outside wall, a wall» sah. 264

- Türk: Tikin, tekin, tegin «prince Highness»  
Kore: tek-in «virtue+man» sah. 261
- Türk: teñ «equal in weight, balance, equilibrium»  
Kore: teñ + tara «to weigh on balance» s. 263
- Türk: tebsi, tevşi «a plate, a saucer»  
Güney Kore: tyep-si «a plate, a saucer» sah. 263, sah. 29
- Türk: titmek, ditmek «to tear of pieces»  
Kore: titta «to tear off» sah. 269
- Türk: tonuz Osm. donuz, domuz «pig»  
Kore: ton «pig» sah. 272
- Türk: ton «cold, icy»  
Kore: ton «winter» sah. 272
- Türk: tugerek; Osm. (değermi H. K.) «a round object»  
Kore: tuguri «a round metal dish» sah. 275
- Türk: Kağgari tübü doğu Türkçesi tüpe Osm. tepe «the crown of the head, the summit, the vertex»  
Güney Kore: tupu, tubu «the head part» s. 277
- Türk: tag, Osm. dağ, «mountain»  
Kore: mallo-thagi «the ridge of a mountain range» sah. 279
- Türk: tal, dal «thicket, willowtree, bushes»  
Kore: thal; çanthal «bruschwood, a thicket» sah. 279, sah. 22.
- Türk: tañlamak «to wonder»  
Güney Kore: than «wondering» sah. 279
- U
- Türk: unutmak «to forget»  
Kore: nitta «to forget» sah. 169
- Türk: uzak «long», irak.  
Kore: ore «long-of time» sah. 178
- Y
- Türk yat-mak «to lie abed, to sleep» Kazan, Kırgız çatmak  
Kore: çada «to sleep, to lie abed» sah. 17
- Türk: yetmek «to arrive, to come»  
Kore: Çida «to become» sah. 31
- Türk: yrlamak, ırlamak, «song, singing»  
Kore: çirida «to sing loudly» sah. 36
- Türk: yumruk «the fist», yumru «round»  
Kore: çumirida «to work with the fists hands» sah. 43
- Türk (Kazan): yaktı «aydınlık» H. K.

## O Ğ U Z L A M A ' D A N

CESARET YAŞTA DEĞİLDİR,  
YÜREKTEDİR!

Ak meydana çıktığımda  
Karşılaşan süzecektir;  
Karış kadarık boyuma  
Belki dudak büzecektir.  
Yapacağım ilk saldırış  
Sık safları bozacaktır.  
Aygurlar kan kaşanmadan  
Ağzlar kan kusacaktır.  
Hindi gibi kaşaranlar  
Porsuk gibi pusacaktır.  
Dahi dahi «Şöklü Melik»  
Ak bahtına küsecektir.  
Haberlenen «DEDEM KORKUT»  
«Koçaklama» düzecektir.  
Düzdüğü bu «Koçaklama»  
Düşmanları üzecektir.  
Atacağım! Diyeceksin:  
(Erler içre oğlum tektir!  
Boyu karış kadar amma,  
Boyda ne var? Gözü pektir.)

Basri GOCUL

NOT: Oğuzeli'nin seçkin kahramanlarından Beğil Bey'in oğlu Küçük Emren'in bir konuşmasıdır.  
Her türlü iktibas hakkı mahfuzdur.

- Kore: yakta «to be bright-looking, to be clever» sah. 74
- Türk: Yaman «bed, unfit, useless»  
Güney Kore: yaman «a savage, a barbarian»  
Türkçeden iare sah. 73
- Türk: yası «flat, flattened» Kazan yasmık «lentils = flat peas»  
Kore: yatta «to be flat» sah. 76
- Türk: yengil «light, not-heavy»  
Güney Kore: yën «light delicate, tendre» s. 79
- Türk: yuñ «wool»  
Güney Kore: juñ, yün «wool, down, nap, velvet» sah. 80
- Türk: yaç «fresh, young, green»  
Kore: nal «raw, uncooked» (Kore n — Türk y) kaidevi tekabülü.
- Türk (Uygur): yime «also mor, mereower»  
Kore: neme «over; beyond» nemu «too, much» sah. 163

Dr. Hamit Z. KOŞAY



## ERZURUM'LU

## Emrah Hakkında Yeni Notlar

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Mersin Lisesi, Edebiyat Öğretmeni

Geçen yüzyılın meşhur saz şairi Emrah hakkında, diğer saz şairlerine nisbetle daha çok yayın yapılmıştır. Bursalı Tahir'in «Osmanlı Müellifleri» ve Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun «Erzurum Şairleri»'nden sonra ilk defa olarak Eflâk Cem, 1928 de müstakim bir kitap halinde Emrah'ı yayınladı. Daha sonra aynı eseri yeni bilgi katmadan, yalnız şiirlerine yeni bulduklarından kırk kadarını ekliyerek bastırdı (Erzurumlu Emrah, Maarif Kitaphanesi, İstanbul, 1950).

Bundan sonra Fuat Köprülü (1929), Murat Uraz (1940 ve 1942), Vehbi Cem Aşkun (1942) Emrah hakkında birer kitap çıkardılar. Bu müellifler Emrah'ın ölüm yılı üzerinde ihtilâfa düşmüşlerdir. Biz bu yazımızda Emrah'ın hakiki ölüm yılı ile mezarının nasıl ve ne zaman bulunduğunu, vesikalara dayanarak vereceğiz.

E. Cem, eserinin birinci baskısında: «Fakat Emrah, bunlardan hangisinin altında yatıyordu? Şimdi bunu kat'iyetle söyleyebiliriz: Emrah, hayatının son demini sükkün içinde geçirmek üzere gittiği «Niksar» da vefat etmiştir. Mezarı, (Tokat) 'ın bu küçük kazasında... Mezar taşındaki kitabenin tarihine nazaran (1271) tarihinde ölmüştür. O mintakanın ilk tedrisat müfettişi Ahmet Zeki Bey arkadaşımızın lütfen bize gönderdikleri kitabe şudur.» diyor ve kitabeyi neşrediyor. İkinci tabıda E. Cem, kitabeyi kopye ederek kendisine gönderen Ahmet Zeki'nin adını kaldırarak, mezarı ve kitabeyi kendisi bulmuş gibi bir ifade kullanmıştır. Halbuki, Emrah'ın Niksarda öldüğü bütün o havalide biliniyordu. Bu sebeble, E. Cem'in kitabından onbeş sene önce Bursalı Tahir Bey (Osmanlı Müellifleri, cilt 2) ve Ahmet Talât (Halk Şiirlerinin şekil ve nev'i, s. 108-1928) kitaplarında zikretmişlerdi. Yalnız E. Cem, Zeki Bey vastasile elde ettiği kitabeyi ilk defa olarak yayınlamıştır. Bu kitabeyi bilâhare F. Köprülü, Tokat'ta ortaokul öğretmeni Halis Beyden almış ve doğru olarak neşretmiştir (Erzurumlu Emrah, 1929).

Köprülü'nün, tetkiklerinden istifade ettiği ni söylediği Halis Bey, Niksar'da bulunan öğret-

men Turgut'tan aldığı bilgiyi o zaman «Halk Bilgisi Derneği» ne göndermişti. Halis Bey, benim de hocam ve arkadaşumdur. Bundan sekiz yıl önce, öğretmen Turgut'un tetkiklerini ihtiva eden mektuplarını bana vermişti. Bu mektuplardan, Köprülü'nün de tahmin ettiği gibi, kitabenin Emrah'ın ölümünden çok sonra yazıldığını öğreniyoruz. Öğretmen Turgut 1928 tarihli bir mektubunda şöyle diyor:

«Bunun (Emrah'ın) mezarı, Nakşibendinin Nâzenin tarikından ve evvelce Niksar şubesi memurlarından iken eyevm üç seneyi müte-caviz İstanbul'un Üsküdar kasabasında vefatı istihbar kılınan Mülâzım Şeyh Halil Râmi Ef. tarafından mânevi bir kudret ve kuvvet tahli-tesirinde bulunmuş ve bizzat Halil Râmi Ef. tarafından mezar taşına o yazılar hakkettilmiştir. Tarih-i vefatı hakkında müsbet ve mev-suk bir malûmat yoktur. Mezar taşındaki 1271 tarihine nazaran 73 sene evvel vefat ettiği anlaşıyor. Halbuki Şeyh Emrah'a ait bir türü kabir mevcut olmadığı halde mülâzım Halil Râmi Ef. tarafından keşfedilerek meydana çıkarılmıştır. Zevattan bir kısmı da Emrah'ın tahminen 1265 tarihinde Niksar'a muvasalatını düşünerek altı sene sonra yani 1271 de vefat ettiğini kaviyen bildiriyorlar.»

Halil Râmi Ef. 1925 de ölmüş olduğuna göre, kitabeyi Emrah'ın ölümünden en az elli yıl sonra yazdırarak diktirmiştir. Ölüm tarihini de halk rivayetlerine göre hesaplamıştır. Aynı zamanda, bugün gösterilen mezarın da Emrah'ın olması uzak bir ihtimaldir. Çünkü onu «mânevi bir kuvvet ve kudret» ile keşfetmiştir.

Kitabeyi yazan Tokat ülemesinden Abdür-rahman Hıfzı Efendi de, Tokatlı Halis beyin hocasıdır ve Birinci Cihan Harbi sıralarında sağdır (Bakınız: F. Köprülü, Erzurumlu Emrah, s. 14).

Böylece kitabenin Emrah'ın ölümünden hayli sonra yazıldığını tesbit ettikten sonra diğer bir vesikaya bakalım:

Emrah'ın, Çankırı'lı şair Sabri'nin ölümü için söylediği ve

Ey gelen bu âşik-i dildâde kabristânına  
Oku birkaç fâtiha, bahşet o zâtın cânına

## ARAŞTIRMALARI

beyle başlayan manzume de vefat tarihini bildiren son beyit

Ben de cevher kâk ile Emrahı (Sabri) tarihin  
Ruhu saz olsun deyü yazdım felek divânına  
olup hicri (1277) tarihini göstermektedir. (Bakınız: Çankırı'lı Ahmet Talât, Tokatlı Âşik Nuri, 1933, s. 16) Bu hale göre Emrah 1277 de sağdır. Bu vesika kitabedeki (1271) tarihinin yanlışlığını ve ölümünden hayli sonra yazıldığı iddiamızı tevsik eder.

Vahid Lütfi'nin (Yeni Türk, sayı 61, 1938) de Emrah'ın kitabesini yazanın Tokatlı olmayıp Köprülü'ü şair Hıfzı olduğunu iddia eden makalesinden anlaşıldığına göre bu Hıfzı da yirminci asır başlarında sağdır. Birçok yerler gezen Köprülü'ü Hıfzı, belki de Halil Rami Efendi'nin Niksar'da bulunduğu sırada oraya gelmiş ve kitabeyi yazmış olabilir. Böyle de olsa kitabenin Emrah'ın ölümünden çok sonra yazıldığını, binaenaleyh yine (1271) tarihinin yanlış olduğunu isbat eder.

Böylece halk rivayetlerine dayanarak yazılan kitabedeki tarihin yanlış olabileceğini belirttikten sonra, Emrah'ın asıl ölüm tarihini verelim. Şimdiye kadar hiç bir müellifin dik-katine çarpmayan aşağıdaki vesika Ahmed Talât Beyin (Halk Şiirlerinin şekil ve nev'i, s. 93) ve (Tokatlı Âşik Nuri, s. 183) kitaplarında çıkmıştır. Fakat araştırmacılar Emrah'ın muasır ve çıraklarının eserlerinden istifadeyi düşünmemişlerdir. Halbuki Emrah'a kuvvetle bağlı olan çırağı Tokatlı Nuri'nin, ustasının muhak-kak bir tarih düşürmesi gerekirdi. Klâsik edebiyata ustasından ziyade vâkıf olan Nuri için bu imkânsız değildir.

Keşföldü bahâr-i çimenistân-ı nezâket  
Gösterdi yine gülsene gül buy-i letâfet  
Baştan başa dünyayı sürür aldı temâmet  
Erdikte cihan başına ezhâr-i beşâret  
Aldı dil-i bülbülleri bir nâle-i hasret  
Bilmem ne âlâmettir eyâ servi-i kaamet

Matla'lı ve yedi bentli müseddes bahariye-sinin son bendinde

Gördükte o serv-i kadd-i nevrete nihâl  
Can bülbülünün kalmadı cisminde mecâlî  
Keşföldü sühan bağı, cihan bağı misâlî  
Var olsun anın dilde heman âşk-ı kemâlî  
İnciyle mücevher gibi bu tarih-i sâil  
(Nuri) ne güzel söylemiş üstadına rahmet

Diyerek hakiki ölüm tarihini ortaya koymuştur. Bu suretle yukarıda yanlışlığını isbata çalıştığımız kitabe tarihinin bir değeri kalmadığı kendiliğinden meydana çıkmış oluyor. Yalnız bir nokta biraz şüpheli gibi görünmektedir:

Emrah'ın, Çankırı'lı Sabri için yazdığı manzume de aynı tarihi ihtiva etmektedir. Demek ki Emrah, yaşlılığına rağmen yaptığı kısa seyahatlerden birinde Çankırıya kadar gidip, aynı sene içinde Niksar'a geri dönüyor. Belki de Tokatlı Nuri, ölümü sırasında yanında bulunuyordu. Ahmet Talât Bey (Tokatlı Âşik Nuri, s. 59-60) şöyle diyor:

«Beşiktaşlı Gedayı de Emrah çıraklarından- dır. Emrah vefat ederken Nuri'ye sazını ve sö-zünü Gedal'e de kalem ve kuvve-i hafzasını miras bıraktığını söyleyerek hayata, dünyaya gözlerini kapamış ve Nuri'ye Anadolu'dan çık-mamasını, Gedal'e de Rumeliye gidip ora-dan dönmemesini vasiyet etmişmiş.»

Ne Bursalı Tahir ve A. Talât'ın söyledik-leri (1293), ne de diğerlerinin kitabeye dayana-rak kabul ettikleri (1271) tarihleri doğru ol-mayıp Tokatlı Âşik Nuri'nin verdiği (H. 1277 M. 1860) yılı Emrah'ın hakiki ölüm yılıdır.

Cahit ÖZTELLİ

## Kitaplar Arasında:

BU TOPRAĞIN SESİ  
MEMLEKET HAVALARI

Folklorcu ve İstanbul Radyosu halk musikisi şefi arkadaşımız Sadı Yaver Ataman, bu defa yeni bir kitap neşretmiştir. Eserin sayfalarını dolduran ve 1950 yılı zarfında İstanbul Radyosunda ses ve saz birliği tarafından okunan 200 parça türkü, izahlı bir şekilde, aynen radyodaki takdim ve okunuşlarıyla tesbit edilmiştir.

Renkli bir kapak içinde 160 sayfadan mürekkep «Bu Toprağın Sesi - Memleket Havaları», 200 kuruş fiyatla satışa çıkarılmıştır. Eser, bizzat Sadı Yaver Atamanın adresinden temin edilebileceği gibi Cumhuriyet Kitabevi dergimiz idarehanesinden de temin olunabilir. Taşradan sipariş verecek olanların 200 kuruşluk posta veya damga pulu göndermesi lâzımdır.

Okuyucularımıza tavsiye ederiz.



## Kongreler

Yazan: M. Halit BAYRA

Halkbilgisi Derneğinin ilk kongresi, derneğin kuruluşundan dört buçuk ay sonra 18 Mart 1928 tarihinde Ankarada Muallimler Birliği salonunda toplanmıştı. Bu ilk kongreye İstanbul şubesi adına katılan olmadı. Nitekim derneğin Ankaradan başka yerlerdeki üyeleri de kongrede bulunmamışlardı. Kongrede Ankara eski eserler müzesi müdürü Hakkı Baha başkanlığa, Hüseyin Avni ile Nureddin İbrahim kâtibliklere seçildikten sonra, geçici idare komitesinin dört aylık iş ve hesap raporu okunup kabul edilmişti. Bunu müteakip kongre genel merkez idare komitesi üyeliklerine Diyarbakır Milletvekili İshak Refet, orta öğretmen okulu müdürü Ali Rıza, Ankara kız lisesi müdürü İsmail Hikmet, Millî Eğitim Bakanlığı kütüphaneler müdürü Hasan Fehmi, Ankara eski eserler müzesi müdürü Hakkı Baha ile kız lisesi felsefe ve içtimaiyat öğretmeni Ziyaettin Fahri ve türkçe öğretmeni İhsan Mahvi'yi seçmişti. Bundan başka dernek tüzüğüne göre kurulması gereken beş kişilik ilim encümeni üyeliklerine Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Heyetinden Ridvan Nafiz ve İhsan, Balıkesir Milletvekili İsmail Hakkı, Etnografya müzesi mütehassısı Mesaroş, müzeler müdürü Hamid Zübeyr, yine beş kişilik irşad encümeni üyeliklerine de terbiye doktoru Halil Fikret, öğretmen Said Nazif, Millî Eğitim Bakanlığı Halk Terbiye şubesi müdürü Faik Resid, aynı Bakanlığın neşriyat müdürü Yunus Kâzım ve muharrir İsmail Hüsrev kongre tarafından seçilmişlerdi.

İtiraf etmeliyim ki, kongrede genel merkez idare komitesine seçilen üyelerin hepsi ahlâk ve bilgi bakımlarından temiz ve değerli insanlardı. Aralarında Hasan Fehmi ve İsmail Hikmet gibi herkesi kendilerine hürmete mecbur edecek zatlar vardı. Ancak umumî terkibi itibarile idare komitesi, derneği hedef ve maksadına ulaştırarak azim ve iradeye sahip görünmüyordu. Yalnız Ziyaettin Fahri idare komitesinde hemen dikkati çeken tek ümid ve teselli unsuru idi. Genel merkez yeni idare komitesinin manzarası karşısında bunları düşünürken, hâdiselerin beni haksız çıkarmasını da gönülden diliyordum. Fakat hakikat

bütün acılığıyla tecelli etmekte gecikmedi. Ziyaettin Fahri, çok, hem de pek çok çalışmıştı. Buna mukabil arkadaşları onu arada sırada teşvik etmekten başka bir şey yapmadılar.

İdare komitesi, ilk toplantısında merhum İshak Refeti dernek başkanlığına, Ziyaettin Fahriyi umumî kâtipliğe ve İhsan Mahviyi de muhasipliğe seçmiş, o zamanki Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necatiye de fahri başkanlık teklifine karar vermişti. Mustafa Necati fahri başkanlığı memnuniyetle kabul ve derneğe geniş ölçüde yardımda bulunmağı vadedmişti. Mustafa Necatinin vadine az çok sadık kalmış ve derneğe geniş ölçüde değilse de, şöyle böyle yardımda bulunmuş olduğunu kaydetmeden geçemeyeceğiz.

İlk kongrenin tüzük gereğince genel merkez idare komitesile birlikte beşer kişilik ilim ve irşad encümenlerine de üye seçtiğini yukarıda işaret etmiştim. Bu iki encümenler ilim encümeninin nasıl çalıştığını ve çalışmalarından ne gibi neticeler elde ettiğini pek iyi bilmiyorum. Sanırım ki ilim encümeni hiç toplanmadı. Acaba bu encümen dernek mekanizması içinde lüzumsuz bir unsur mudur? Bu soruyu dimağlarında canlandıranlar ve buna müsbe cevap verenler olmuşsa bile, herhalde ben onlardan değilim. Banâ göre Anadolu folklorunu tesbit hedefini güden derneğin çalışmalarına istikamet vermek, derlenen maddeleri tasnif ve tanzim ile neşretmek, ilim encümeninin vazifesi idi. Bu encümenin borcunu ödememesine ne kadar esef edilse azdır. İrşad encümeni ise birkaç defa toplanmış, folklor mefhumunun anlaşılması, aydın gençlerin dernek mesaisiyle ilgilenmesi için konferanslar, mühim saz ve mutasavvif halk şairleri için törenler tertibine karar vermişti. Bu kararların ne suretle tatbik mevkiine konulduklarından ileride bahsedeceğim.

Derneğin ikinci kongresi, ilk kongreden tam bir yıl sonra 18 Mart 1929 tarihinde Ankarada çocuk sarayı salonunda toplanmıştı. Birinci kongreyi müteakip idare komitesince fahri başkanlığa seçilen Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati, 1929 senesi başında bir apandisit ameliyatı neticesinde vefat etmişti. Onun



T.T.T. Teşkilâtının tertiplediği 1951 Türk Millî Oyunlar Festivaline iştirak eden Bursa kilic-kalkan oyunu ekibi. — The kilic-kalkan (Sword and shield) playing team from Bursa that took part in the Festival of Turkish National Dances sponsored by T.T.T. (The Turkish Association of Turkish Student) (Foto: Hikmet)



## Aşık Nihani ile Mıhrıban

Derleyen: Mehmet GÖKALP

Türk Halkbilgisi D. İdare K. üyesi

Mıhrıban'em yandım hasret nârına  
Tahammül mü kalır ah u zârına  
Vâde kesmiş idim bu yıl yârına  
Kırk bir bahar eridi de gelen yok.

— GELİRİM —

Bu nasıl hayâldir, bu nasıl rüya  
Ben bu derdi yaza yaza gelirim  
Gelecek yollarım olsa der (i) ya  
Kanat çalar yüze yüze gelirim.

Vilâyet-i Kars'dan geçsem o yana  
Gürcistanı aşar uğrar İrana  
Lâ'lı Bâdeşan'dan daha o yana  
Çöller, köyler geze geze gelirim.

NIHANİ fazla eyleme merak  
Gör neler halk etmiş Cenâbı Hâllak  
Merhamete gelir edersen konak  
Dolanır, fırlanır size gelirim.

Halen Sarıkamış'ın Bardız bucağında bulunan 67 yaşındaki aşık Nihani (Mustafa Gedik) Afganistandaki maşukası Mıhrıban hanıma «kavuşamamış» yalnız ondan manzum bir mektup almıştır. Bu mektubu ve cevabını aşağıya alıyoruz. (Mıhrıban 52 yaşında olup Nihani'yi gözlemekte, evlenmemektedir.)

— GELEN YOK —

Ah hele Nihani gelse buraya  
Didem yaşı yürüdü de gelen yok  
Gitti emeklerim hep gitti zâ'ya  
Duman kışı büürüdü de gelen yok.

Irakdan ırağa ulaşmaz sesler  
Hiç kalkmaz başımdan dumanlar puslar  
Biz için kesilen ol has libaslar  
Kol takmadan çürüdü de gelen yok.

yerine Millî Eğitim Bakanlığına tayin edilen Vasif Çınar da kongrede bulunuyordu. Ayrıca derneğin Kayseri temsilcisi Ahmet Şükrü Tunaoğlu, Gaziantep temsilcisi Ali Rıza Yalın, genel merkezin daveti üzerine kongreye katılmışlardı. İstanbul şubesini ise kongrede Ahmet Kudsi Tecer ile Yusuf Ziya Demirciden mürekkep bir heyet temsil ediyordu. Genel merkez, kongre için vilâyetlerden gelen dernek üyelerine Rumeli otelinde odalar hazırlanmış, bunların muayyen bir lokantada yemek yemelerini sağlamıştı.

Ahmet Şükrü Tunaoğlu ve Ali Rıza Yalın ile ben Halkbilgisi Derneğinin bu ikinci kongresi münasebetile Ankarada tanıştım ve Anadolu folklorunun samimi birer aşığı olduklarını anlıyarak onları gerçekten sevdim. Ahmet Şükrü Tunaoğlu, Kayseride savcı yardımcısı idi. Resmî işlerinden artan zamanlarında Anadolu saz şairlerinin mahsullerini derlemekten zevk almıştı. Kendisinde yüzlerce cöknk ve muhtelif yerlerde muhtelif vesilelerle istinsah edilmiş binlerce destan, koşma, divan ve semai vardı. Bu arada Dadaloğlu divanını da eline geçirmiş olduğunu gurur ve heyecanla söylüyordu. Zavallı Ahmet Şükrü'yü bu ilk görüşmeden on, on iki sene sonra bir defa da İstanbulda görmüş, Bilecik Milletvekilliğine se-

çilmiş olduğunu öğrenmiştim. Çok geçmeden de vefat ettiğini haber aldım ve müteessir oldum. Ahmet Şükrü Tunaoğlunun ölümü onu her tanıyan ve seven gibi benim için de acı ve hâkiki bir kayıptır. Ali Rıza Yalın, Halkbilgisi Derneği ikinci kongresinin toplandığı sırada Gaziantep'te ilk öğretim müfettişi idi; sonra Adana, ondan sonra da Bursa müzeleri müdür-lüğünde bulundu. Şimdi emekliye ayrılmış olan Ali Rıza Yalın, Anadolu folklorunu tesbit için durmadan, dinlenmeden çalışıyordu. İnsanı hayran eden bir samimiyetle her türlü fedakârlığa katılan Ali Rıza, derlediği malzemeyi «Cenupta Türkmen Oymakları» adile beş kitap halinde bastırmıştır. Kendisinin dergi ve gazetelerde çıkan yazıları bunun dışındadır.

Derneğin ikinci kongresi, İshak Refet tarafından açıldıktan sonra Millî Eğitim Bakanı Vasif Çınar başkanlığa seçildi. Kongre, eski idare komitesinin bir yıllık iş ve hesap raporunu kabul ettiği gibi, birinci kongrede seçilmiş olan genel merkez idare komitesi ve ilim ve irşad encümenleri üyelerini de hiç de-ğişiklik yapmadan tekrar seçti. İkinci kongre sona erdiği zaman üyeler, derneğin yolunda kuvvetle yürüyecek kadar gürbüzleşmiş oldu-ğuna inanmış görünüyorlardı. Fakat ben her-nüz bu kanaata varamamıştım.

## Gevherî'nin Bilinmeyen Değişleri

Yazan: Cevdet CANBULAT

Bizim Halk Şiirlerimiz oldukça çoktur. Ancak belki bildiklerimiz kadar da bilmediklerimiz vardır.

Rahmetli Sadettin Nüzhet Ergunon «Türk Şairleri» bitmiş olsaydı, herhalde bütün şairlerimizi bir kaynaktan ve bir elden tanıyabilemek kabil olacaktı.

Bilinen veya bilinmeyen asırlar ötesi halk şairlerinin gizlendiği yerler «Cöknkler» dir.

Tezhibli, meşin kaplı ve kâğıdı iyi olanlar zahmetsizce okunabilir. Fakat ele geçen cöknklerden bir çoğu da acemice yazılmış, meşin kaplı olmadığı için de asırların tahribine dayanamamış, böylece içindeki değişlerin bir kısmı okunamaz bir hale gelmiştir.

Dücede Sayın Hikmet Algüloğlunun merak ve hizmetile ele geçirdiğimiz cöknklerden biri, işte böyle acemi bir heveskâr tarafından doldurulmuştur. Yer, yer yırtıklar da mevcuttur. Bu bakımdan bir çok değişler ziyaa uğramıştır. Cöknkün içinde çok kıymetli değişler vardır. Bugünkü şairlerimize âdeta ilham menbaları olacak değişler...

Diğer bir cöknk ise çok okunaklı bir yazı ile yazılmıştır. Meşin kabı da vardır. Bazı yapıtlarda da yıldız ve göbekler mevcuttur.

Her iki cöknkte, bugün adından hiç bahsedilememiş 12 kadar Halk Şairinin mühim bir yekün tutan değişleri vardır. Ayrıca bilinen bir çok halk şairlerinin bilinmeyen bir çok değişleri de meydana çıkıyor.

Bu değişler hakkında araştırmalar yaparken, son zamanlarda Eflâton Cem Beyin yayınladığı «Halk Şiiri Antolojisi» dikkatimi çekti. Yazar önsözünde diyor ki:

«Bazılarının bilinen parçalarını almakla beraber, daha çok bilinen ve bilinmeyen aşıkla-rın, görülmelik eserlerini seçtim.»

Bu sözler bana kuvvet verdi. Cöknklerden, bilinen halk şairlerimiz olan Gevherî, Kâtibi, Karaca Oğlan, Haki, Kerem Dede, Aşık Ömer, Hocaoğlu, Köroğlu ve Deruninin bilinmeyen değişlerini ayıkladım. Bunlar mühim bir yekün tuttu. Bundan sonra asıl önemli olan bilinmeyen halk şairlerinin de isimlerini ve değişlerini tesbit ederek bir antoloji yapmayı düşündüm. Belki küçümsenmeyecek bir cilt tutacak olan bu eserde «Halk Şiiri Antolojisi» gibi bilinenlerin bilinen değişlerine yer veril-

miyecektir.

Adı yeni yazılacak olan Aşık Necip ile Şevki «Halk Şiiri Antolojisi» nde birer değiş ile zikredilmiştir. Bizde de bu iki şairin bunlardan başka bilinmeyen birer değişi mevcuttur. Nazmî, Mülûki, Zuhurî, Şeyh Turabî, (18. Asrın meşhur tasavvuf Şairi Turabî başka) Meali, Natî, Muhammet, Niyazi, Fakir Rüşti, Aşık Seyyit, Ali Osman, Arif gibi cidden her biri bir değer olan şimdiye kadar adı yazılmamış olanların, ikişer üçer ve daha fazla değişleri de vardır.

Bu, sonuncu Arif üzerinde araştırmalar yaparken, Sadettin Nüzhet Beyin «Türk Şairleri» nin I inci cildinin 57 - 81 inci sayfaları arasında muhtelif yüzyıllarda yetişmiş 22 Arifin tanıtıldığını gördüm. Ancak bizim cöknkteki Arifin değişlerine hiç bir yerde rastlanamamıştır.

Yine bunların içinde bir Fakir Rüşti var ki Nizip Savaşına iştirak etmiş ve Hafız Paşa ile İbrahim Paşaya ait bir destan yazmıştır.

Bütün bunları tanıtarak, değişlerini edebiyat alanına çıkarmak için hazırladığım «Bilinmeyen Halk Şairlerinin Bilinmeyen Değişleri» ni bastırmadan önce «Türk Folklor Araştırmalarında» yayınlamayı düşündüm. Bunun için de evvelâ bilinen halk şairlerinin ve aşıkların bilinmeyen değişlerinden başladım. İlk şair de Gevheridir.

Gevherinin şimdiye kadar bilinen bütün değişleri Sadettin Nüzhet Beyin bu ad altındaki kitabında toplanmıştır.

Sayın Fuat Köprülünün «Türk Saz Şairleri» nin II. cildinin 13 - 192. sayfaları arasında Gevherinin hayatı incelenmiş, edebî şahsiyeti belirtilmiş ve 46 koşması, 15 semaisi, 4 divanı ve 2 müstezadı bir araya getirilmiştir. Yine Türk Saz Şairlerine ait Metinler ve Tetkiklerde uzun bibliyografik malûmat mevcuttur. «Halk Şiiri Antolojisi» nde de Gevherinin ikisi yeni, üçü bilinen 5 değişi vardır. Bunlardan başka Gevherî hakkında yazılmış toplu bir esere rastlayamadım.

17. yüzyılın bu okyanus gibi hareketli ve ünlü şairi Gevherinin değişleri muhakkak ki bu kadar değildir. Halk bilgisi araştırmaları ilerledikçe Gevherinin daha bir çok değişlerinin meydana çıkacağına hiç şüphe yoktur.

Biz de burada şairin bilinmeyen bir kaç deyişini veriyoruz. Bu deyişlerden biri, «Halk Şiiri Antolojisinin 70. sayfasında, V. Numarada ve «Türk Saz Şairleri»nin II. cildinin 162. sayfasında 7. numarada kayıtlı deyiş o kadar benziyor ki, âdeta birbirinin zeyli oldukları kanaatini veriyor. Aynı ölçü, aynı ayak, aynı ahenk...

«Halk Şiiri Antolojisi»nden aldığım bilinen deyiş şudur:

Sözün bilmez bazı nadan elinden  
Erkân ağırlar usul ağırlar yol ağırlar  
Bülbülün feryadı gonca gülünden  
Gülşen ağırlar bülbül ağırlar gül ağırlar  
Her koçan cûş edip çağlasa seller  
Açılır lâleler sümbüller-güller  
Davlumbaz çalınır çalkanır göller  
Şahin ağırlar turna ağırlar tel ağırlar  
İyi ile konuş olası iyî  
Öter defler gibi sinemin neyi  
Bu çarkın elinden el'aman deyi  
Geda ağırlar sultan ağırlar kul ağırlar  
Gevheri der derdil gönlümüz hasta  
Sözünü beğendir ellere dosta  
Kimi abdal olup girmişir posta  
Hırka ağırlar hem post ağırlar ağlar.  
Cönklerden çıkardığımız bilinmeyen deyiş de aşağıdadır:

Aciz kaldım gönül senin elinden  
Kimse bilmez benim garip halimden  
Ayrı düştüm zümbülümden gülümnden,  
Gonca ağırlar, zümbül ağırlar, gül ağırlar.  
Cura şahin pervaz olup süzüldü,  
Ah ettikçe garip bağrım üzüldü.  
Kesildi kelleler kervan бүрүldü,  
Kelle ağırlar kervan ağırlar sümbül ağırlar.  
Cura şahin pervaz olup söküldü,  
Ah ettikçe garip bağrım бүкүldü.  
Koç yigitler sılasına çekildi,  
Sıla ağırlar, sümbül ağırlar, ben ağırlar.  
Yalancı dünyaya geldim gülmeydim,  
Çok aradım bir metanesini bulmadım.  
Şu dünyada bir dertsiz kul görmedim,  
Hünkâr ağırlar, vezir ağırlar, kul ağırlar.  
Gevheri hecenin 6+5 ve 4+4 ölçülerile koşmalar, türküler, yazmıştır. Bu şekil deyişleri çok güzeldir. samimidir. Halk zevkinin kuvvetli unsurları bu deyişlerinde görülür. Bu deyişlerinde aşk, ayrılık acısı, sevgili hasreti gibi konu ve temaları işlemiştir. İşte böyle bir deyiş:

Aciepiemen aşka dalup gittiğim,  
Gözleri mestanım geldi gönlüme.

Gece de gündüz de methin ettiğim,  
Efendim sultanım geldi gönlüme.

Muhabbet gemisi yelkenin açup,  
Kasavet deryasının yel gibi geçip,  
Mecliste aşkına dolular içip,  
Sürdüceğim devran geldi gönlüme.  
Çok şükür Gevherim, kân yetirdim,  
Başımı hırkaya çekip oturdum,  
Hasret bucağında hasta yatırdım,  
Tabibim lokmanım geldi gönlüme.

Aynı temlere uygun, fakat ayrı bir ölçü ile (4+4) olan şu deyiş de ne kadar güzeldir:

Şu karşıdan gelen dilber,  
Gelir amma neden sonra.

Bir selâma kail oldum,  
Verir amma neden sonra.

Ne kaçarsın ben gedadan,  
Kendin sakın bed-duadan.

Bize eden bu dünyada,  
Bulur amma neden sonra.

Gevheri der etme minnet,  
Bulsa serim bir selâmet.

Göz olanda kadir kıymet,  
Bilir amma neden sonra.

Cönkte iki yerinden özürlü olan şu deyiş de sevgiliden bir şikâyetname gibidir.

Cehdeder aşık, bir meram ermeğe,  
Canım arzu çeker seni görmeğe.

Ger hicabedersen selâm vermeğe,  
Yar gelüp geçtikçe göz eyle bari.

Efendim kimseler görmesün yüzün,  
Canım sana teslim eden bu canı,

Yadeller duymasun seninle sözüm,  
Benim ile ..... söz eyle bari.

Güzeller içinde bir nam kuşusun,  
Canım çiğverim gonca gülümsün.

Sen Gevheri öldürürüm demişsin,  
Bize bu lütfunu tez eyle bari.

Gevheri Aşık Ömer gibi kendini kıldış edebiyatın cazibesine de kaptırmıştır. Bu bakımdan aruzla da divanlar, semailer yazmıştır. Bu çeşit eserlerinde bir zorlama, bir taklidin kokusu sezilmemektedir. Çok yerlerde imaleler ve zihafılar görülür. Vezin bulmak bile bazan zorlaşır.

Biz burada Gevherinin bir deyişini daha verdikten sonra, onun daha esaslı tetkikini daha ehil ellere bırakacağız.  
Dün gece ta supha dek ol yare baktım gelmedim.  
Ol gönüller uğrası ağyare baktım gelmedim:  
Gayrile etti refakat sevdaya saldı beni,  
Kirpiği ok, gamzesi tatare baktım gelmedim.  
Duddahım gökyüzünde encem oldu serteser,

### Aynı Folklor Hâdiseleri:

## Prof. Dr. Ünver'in Jesti - Folklor ve Etnografya Enstitüsü - Halkbilgisi D. Kongresi



Prof. Dr. Süheyl Ünver

Evvelki ay, memleketimizin değerli ilim adamlarından sayın Prof. Dr. Süheyl Ünver, Müdürü bulunduğu Tıp Tarihi Enstitüsüne 2.000 kitapla, bugüne kadar toplamış olduğu 100.000 arşivi vakfetmiştir. Bu arşivin 24.000 kûsuru yalnız Fatih'e aid bulunmaktadır. Üstadın folklor sahasındaki çalışmaları ve derlemelerini teşkil eden arşiv de alfabetik esasa göre tanzim edilmiş bulunmaktadır. Değerli Profesör, bu arşivden istifadelerini temin için, «Türk Halkbilgisi Derneği» İdare Kurulunu 23/10/951 günü Enstitüye davet ederek bir çay vermiştir. Bu toplantıda üstadın asistanlarından Dr. Nezihe Ayaydın ile Dr. Bedii Şehsuvaroğlu da hazır bulunmuş, toplantı samimi bir ilim anlayışı içinde geç saatlere kadar sürmüştür.

Prof. Dr. Süheyl Ünver, memleketimizde olduğu gibi dünyanın her tarafında da haklı olarak tanınmış, kendisini ilme hasretmiş güzide bir ilim adamımız olduğunu, bu son jestile de isbat etmiştir.

Üstadı gerek «Halkbilgisi Derneği» ve ge-

Zelzele döndü fğanımın yeri, zirüzeber.  
Ruz-i şeb afgane düştüm olicak vakt-i seher,  
Dişleri dürr, gözleri sehpare baktım gelmedi.  
Andelibim gülşenine gelmişim feryade ben,  
Ay diriga bende gamdan olmadım azade ben.  
Meskenim çok, küh-i gamdır düdmüşüm  
Ferahde ben,

Ol leb-i şirin şeker-i güftare baktım gelmedi.  
Ey diriga bunca gündür görmedim cananımı,  
Hayli çektim intizarım, gonca-i handanımı.  
Gevheri bu dertmendin düştüler damanımı,  
Bohçası hoş, serv-i gül refare baktım gelmedi.  
Deyişleri cönklerden çıkarırken mümkün mertebe asıllarına dikkat ederek bozmamağa çalıştım.

rekse Dergimiz adına hararetle tebrik ederiz.

### FOLKLOR VE ETNOGRAFYA ENSTITÜSÜ

Memnuniyetle haber aldığımız göre, Millî Eğitim Bakanlığı bir «Folklor ve Etnografya Enstitüsü» nün kurulması hazırlıklarına geçmiş ve 1952 Mali yılı bütçesine bu hususta tahsisat koymuştur.

Bu suretle, yıllardanberi memleketimizin bütün folklor ve etnografyacılarının teşkilini arzu ettikleri bir müessese vücut bulmuş olmaktadır. Okuyucularımız, dergimizin 1 inci sayısının başyazısında da bu husus ele alındığını hatırlıyacaktırlar. Bu haber, bütün folklorcuları sevindirmiştir. Bir an önce gerçekleştirilmesini diler, Millî Eğitim Bakanı ve Derneğimiz Fahri Başkanı Tevfik İleriye bu teşebbüsünden dolayı tebriklerimizi sunarız.

### TÜRK HALKBİLGİSİ DERNEĞİNİN KONGRESİ

Bu ayın 1/12/951 cumartesi günü Türk Halkbilgisi Derneğinin yıllık kongresi Dernek merkezinin bulunduğu Çemberlitaştaki Atikalipaşa Medresesi Muallimler Birliği salonunda yapılmıştır. Kongre Başkanlığına Halit Bayrı, kâtipliklere Mehmet Gökalp ve Muzaffer Batur seçildikten sonra, idare kurulu raporu Umumi Kâtip Behçet Kemal Çağlar tarafından okunarak, tenkitlere, tekliflere geçilmiş, daha fazla çalışmak ve muvaffak olmak çareleri üzerinde durulmuştur.

Yapılan seçimde yeni idare heyetine: Eflâatun Cem Güney (Başkan), Behçet Kemal Çağlar (Umumi Kâtip), Ahmet Kutsi Tecer, İhsan Hınçer, Mehmet Bilge, Raci Damacı, Cahit Tanyol, Sadi Yaver Ataman ve Mehmet Gökalp seçilmişlerdir.

Daha sonra mürakip seçimi yapılmış. Dergimizin tertipledeği «Türk Folklor Araştırmaları» dergisi 1 inci ciltleri, cilt kapakları ve perakende sayılar sergisi görüldükten sonra toplantı samimi bir hava içinde sona ermiştir. (Sayfalarımız müsait olduğu taktirde gelecek sayılarımızda kongrede okunan idare kurulu raporunu neşredeceğiz). İhsan HINÇER



## "Gölden Çıkan Su - Aygırı,, Efsanesi

Yazan: İbrahim H. KARAHAN

Urfa ilinin Süverek kazasının Dağbaşı nahiyesinde bir Karahan köyü vardır. Süveregin kuzeyine düşen ve beş saatlik mesafesinde bulunan bu köy, Sünni (Hanefi) Anadolu'nun en eski Türk halkı Zazalarla meskündür. Buraya komşu köyler de hep Sünni Zazadır.

Karahan köyünün yarım saat kadar güneybatı yanında, yerli tabirle Dola-guni (yani: Kanlı-göl) denilen berrak sulu büyücek bir göl vardır, alttan kaynaklarla beslendiğinden hiç kurumaz. Tatlı suyu içilen bu göle ve adının verilmesine ait çevresindeki halk arasında ötedenberi söylenen bir efsane, çok dikkate şayandır ve en eski Türk efsanelerinin bir kolundan ibarettir. "Gölden çıkan su-aygırı,, na ait olan bu efsanenin eskiliğine ve Çin hududundan İran ile Karadenize kadar yayılan bölgelerdeki meycudiyetine ait tarihî kayıt ve hâtıraları yazımızın sonuna ekliyerek, millî efsanemizi olduğu gibi aşağıya naklediyoruz:

## Dola-guni (Kanlı-göl) ve Su-aygırı

"Karahan köyü ile buraya komşu yerlerden Modan köyü zhalisi, eski zamanda, ellerindeki kısrakları daima yakınlarındaki Bab köyünde bulunan cins bir aygıra çevirttirirmiş. Urfa ilinde atlarıyla meşhur olan bu üç köyün, hattâ öteki yakın köylerin atları hep bu aygırdan türemiş olduğundan, çok makbul ve cins sayılırlarmış".

"Bir gün Modan köyünden birisi, talaba gelen kısrakını alarak Bab'a çevirtmeye götürüyormuş. Karahan köyü, sınırındaki bu gölün yanına geldiği sırada ikinci namazı vakti imiş. Mola veren köylü kısrakını bir taşa bağladıktan sonra gölden abdest alıyordu ve namaza başlıyordu. Adam namazda iken, ansızın kopan bir su hışırtısı ile gölün yarıldığını, içinden de çok heybetli bir Boz-Aygır'ın çıkarak taşa bağlı duran kısrakına aştığını fark ediyor. Kendisi namazı bitirinceye kadar, Boz-Aygır da kısraktan ayrılıp göle dalarak gözden kayboluyor".

"Bu beklenmedik vaka karşısında köylü, artık Bab köyündeki meşhur aygıra kısrakını götürmekten vazgeçerek oradan hemen evine dönüyor. Vakti dolunca bu kısraktan, gölden çıkan o su-aygırının dölü olarak çok güzel bir

dişi tay doğuyor; derhal at meraklılarının kalâde dikkatini çekiyor. Buna çok sevinen olan sahibi ise, su-aygırı sırrını hiç kimseye söylemiyor; aynı şekilde bir tay daha elde etmek için kısrakının yeniden talaba gelmesini günün sabırsızlıkla bekliyor. Beklediği bu zaman da gelince, bir gün komşularından gizlice kısrakını alarak aynı gölün yanına ve geçen yoldan ki yere geliyor. Tay ise anasının yanından ayrılmadığı için o da gelmiş bulunuyor".

"Modanlı, gölün yanına gelince, bu defa namaz kılmayıp, kısrakı yine aynı taşa bağladıktan sonra kendisi de bir kayanın dibine oturup nerek sudan Boz-aygırın çıkıp aşmasını bekliyor. Yine hışırtı ile göl suları yarıyor ve aygır hızla kısrakın yanına geliyorsa da, kısrakla asla meşgul olmadan kendi dölünden gelen ve henüz iki aylık olan bu güzelim tayı ağzıyla kaparak geri dönüp göle dalıyor. Gölün ortasında ve üstünde bir çırpınma ile boğuşma hareketleri beliriyor; arkasından da, tayın boğulmuş olduğu ve suyun üzerinin kan dalgalarıyla dolduğu görülüyor."

"O zamana kadar gölden çıkıp kısrakın aşan aygırın haberini bir sır gibi saklayan Modan'dan alınan tayına çok güvenerek ikinci bir tay daha elde etmeye çalışan köylü, ağıllara kısrakı birip kaçıyor, yolda uğradığı Karahan köyüne feriyat ederek vaziyeti bildiriyor. Karahanlılar da, çocuk çocuğa varıncaya kadar koşarak gölün kıyısına dökülüp, kanlı dalgaları ve suyun üzerinde yatan tayın ölüsünü görüyorlar. İşte bu hâdiseden ve o günden sonra göle, "Kanlı-göl" mânâsına DOLA-GUNİ denilegelmiştir."

Efsane bundan ibarettir. Dağbaşı nahiyesindeki bütün köylülerin anlatığına ve inanışlarına göre, "Su-aygırı"ndan türeyen atlar Tanrının kanatlı ve uçar gibi yarattığı fevkalâde sür'atli atlardır. Bu atlar, bulutlarla yarış edermiş ve hiçbir kara-atı bunlara yetemezmiş".

★

Yukarıdaki efsaneyi ve su-aygırı neslinde gelen atlar hakkındaki inanışları benden işittiğim Diyarbakir Lisesi Tarih Muallimi Kırzoğlu ve Fahrettin, Dede-Korkut Kitabı ile Kars ili çevresinde anlatılan Koroğlu, destanlarında

Kır-at" gibi "Su-aygırı soyundan gelme" hârikülâde efsanevi Türk atlarına ve Kür ile Aras boylarında "Aygır-gölü" adıyla anılan üç göle ait efsanelerle İstanbul Üniversitesi Umumi Türk Tarihi Profesörü muhterem Zeki Velidi Togan Beyin 1946 da İstanbul'da basılan "Umumi Türk Tarihine Giriş" kitabının I. Cümlünde "Su-atları" hakkındaki tarihî kayıtları verdim. Onları da aşağıya naklediyorum:

1) Milâdın 428 yılına kadar merkezleri Karsın İğdir ovasında ve Arasin sağındaki SÜRME LÜ (şimdi: İğdir-Karakalası) şehri olup, altı asra yakın bir zaman Diyarbakir-Mardin'den Dağıstan-Demirkapısına ve Trabzon-Bayruttan Tebriz iline varınca uzayan yerlerde hâkim olan Eski-Oğuz (Part) lar'ın hayatını anlatan tarihî destanların yazılı bulunduğu Dede-Korkut Kitabı, eski millî Türk hayat ve inanışları hakkında olduğu gibi, "Su-atları" ve "Aygır-gölü" için de mühim kayıtları içerisine almıştır. Bu kitaptaki 12 destandan üçüncüsü olan "Kam-Böre oğlu Bamsı-Bayrak" (ermenice tarihlerde: "Pürat oğlu Sembad Bakarata") destanında bu hususta şu kayıtlar vardır:

"İç-Oğuz beylerinden mâlikânesi Pasınlarda bulunan Bay-Böre Bek, Tanrıdan dilek dileyip bir oğlan çocuğunun doğmasını istiyor. Oğuz beğlerinin dileğiyle bunun bir oğlu oluyor. O da, bezirganlarını yanına çağırıp: "Varung Rum-e'ine (Roma İmparatorluğuna), menüm oğlum için yahşı armağanlar getirünğ, menüm oğlum böyüyünce (büyüyünceye degin), dedi. Bezirganlar dahi gece gündüz yoia girdiler. İSTANBUL'a geldiler. Dan danışukh ile yahşı armağanlar aldılar: Bay-Böre'nün oğlu için bir DENGİZ-KULUNU BOZ-AYGİR aldılar, bir ağ tozlu katı yay aldılar, bir dahi altı-perli gürz aldılar". Bezirganlar dönüp gelinceye kadar Beğin oğlu da delikanlı çağına girmişti. Pasının Karaderbendinde Avnik-kalesi kâfirlerinin baskınına uğrayan bezirganların imdadına, henüz adı konulmamış bulunan beğlerin delikanlı oğlu yetişiyor. Düşmanı tepeliyerek bezirganların mallarını ve paralarını geri alıyor. Kendisini tanımayan bezirganlar da, yiğitliğine ve mertliğine karşı ona: "Beğ yiğit, bize sen erlik işledünğ, gel şimdî beğendiğünğ maidan al, dediler." O da, Dengiz-kulunu Boz-Aygır'la altı-perli gürz ve ak-tozlu yayı beğendi. Fakat, Pasında bunları almayıp, bezirganlar babasının yanına varınca aldı. Bu yi-

ğitliğinden ötürü de, Oğuz beğlerine ziyafetler çekildi, Dede-Korkut gelip, babası Bay-Böre, oğlunu: "Bamsam deyü" okşadığı için, ona BOZ-AYGILIK BAMSİ BAYARAK adını verdi.

Dede-Korkut Kitabının II. ve VII. destanlarında, Tağ-Oğuz beğlerinden İLAK-KOCA oğlu ALP-ARAN veya DOLAK AVRAN'ın künyesi anlatılırken: "Elden çıkup aygır gözli suyundan at yüzdüren" veya "Aygır gözler (suyundan at) yüzdüren" vasfı da vardır. Bana (Kırzoğlu'ya) kalırsa, çok eski bir metinden Dede-Korkut Kitabına geçen İLAK-KOCA oğlu sülâlesi künyesindeki bu "Aygır gözli" veya "Aygır gözler" tabirindeki ikinci söz, eski türkçede "ırmak, ulu nehir" mânâsına gelen ve Gök-Türk kitabelerinde "Öğüz" şeklinde görülen kelimeden ibarettir. Yani "Aygır-(Ö) gözleri" (Aygır-Irmakları) ibaresinden bozmadır.

2) Kuzeydoğu-Anadolu ve Azerbaycan Koroğlu rivayetlerinde, yiğitlik destanı kahramanımız Koroğlu'nun hârikülâde ve insan üstü işleri başarmalarını sağlayan meşhur Kır-atı ile bir dikkatsizlik yüzünden kanatları kırılan kardeşi Mor-atı da, denizden çıkan bir Su-Aygırının karada "Hasan-Padişah" (Dede-Korkut Kitabında: Kazan Han sülâlesinin) in yilkısındaki iki kısraka aşmasından meydana gelmiş olarak anlatılmaktadır. Koroğlu ile birlikte Bingöllerden "Ab-i-hayat içmiş" olan bu Kır-at, ölmemiştir ve kıyamete kadar da ölmez; bir yıl bir tümene satılarak bir sucuya saka beygiri olur, ertesi yıl da bin tümene satılarak büyük at yarışlarında emsalsiz derecede birinci gelir. Koroğlu ise, Kırklara karışmış olduğundan, o da ölmemiştir.

3) Bugün, Aras ve Kür ırmakları boylarında "Aygır-gölü" adıyla anılan üç tane derin ve berrak sulu dağ gölü bulunmaktadır. 1 - Kars-Göle şosesi yanında; 2 - Pasınlarda Arasin sağındaki bir dağ yanında; 3 - Revanda Ele gez (Alagöz) dağı güneyi bakarında. Kars, Pasın ve Revan Aygır-gölleri yanındaki yertli ahali de, Karahan köyü yakınındaki Dola-guni (Kanlı-göl) den çıkan su-aygırının efsanesine benzer efsaneler söylemekte ve su-aygırından türeyen atları koşuda eşsiz bilmektedir.

4) Muhterem Profesör Zeki V. Togan Beyin adı geçen eserinde (103, 167, 439 s.) su-atları hakkındaki eski Türk efsane, ve inanışları ile Türklerle komşu Çin, İran ve Arapların bu husustan bahseden eserlerinden alınma kayıtlar

## Month's Folklore News:

Prof. Dr. SÜHEYL ÜNVER'S PRESENT TO THE INSTITUTION OF MEDICAL HISTORY  
INSTITUTION OF FOLKLORE AND ETHNOGRAPHY  
ANNUAL CONGRESS OF THE TURKISH FOLKLORE SOCIETY

Last month, 2000 books and well over 100000 hand written documents and publications were presented to the Institution of Medical History by Prof. Dr. Süheyl Ünver, the well known expert on miniature in Turkey and the Director of the same Institution. 24000 of these documents are about Sultan Mehmet, the conqueror of Istanbul and his era. The folklore section of this collection has been classified in alphabetical order.

Dr. Ünver invited the members of the Administrative Council of Folklore Society to a tea party for encouraging them to be benefited from this collection. His assistants; Dr. Ayaydın and Dr. Şehsuvaroğlu were also present and the party went till late hours in a friendly atmosphere.

Dr. Ünver's presents have been greatly appreciated by all concerned. We, especially, take this chance to thank Dr. Ünver on behalf of both the Folklore Society and our publication.

We are very pleased to know that the Ministry of Education has made the preliminaries in order to constitute «the Institution of Folklore and Ethnography» and provided the

ler nakledilmiştir. Bu kayıtlara göre, Türklerin Tanrı tarafından öteki milletlere göre üstün vasıfta yaratılmış olduklarına inandıkları hususlardan birisi de, «denizden yahut dağdan çıkan ilâhî aygırlardan türeyen ve süratte emsalsiz olan atlara sahip bulunmaları» (diğeri, yede-taşı yani yağmur-teşina sahip olmaları).

Türkistanın Huttalan (Tanrıdağları bölgesinde şimdiki Külâp ve Belcivan) ilinin pek meşhur atları, Hz. İsanın doğduğu sıralarda Çinlilerce malûm ve tedarikine çok uğraşılır idi. «Efsanevi gül-aygırlardan türediklerine inanılan» bu atlar, Abbasilerin ikinci asrında (840 yıllarında) Huttalanlı müslüman Türkler tarafından Bağdad bölgesine getirilmiştir, ki meşhur Arap-atları da bunlardan türemiştir. Eski Türklerde, askerlerin bindiği bayağı atların yanında «şahane at» lar vardı. «Eski İslâmî (Saka Türkleri) vazolarında da bu iki tip at vâzih olarak tersim edilmiştir. Eski İran «Ezanlarında Türk askerlerinin ala-at (esb-i

necessary funds in next year's budget.

This means that an organization looked ward to by all folklorists and ethnographic experts, shall be soon realised. Our readers shall recall that this important matter was brought up in our very first publication.

Thanks are due to Tevfik İleri, the Minister of Education and the Honorary President of our Society, in this respect.

★

Annual Congress of the «Türk Halkbilim Derneği» (Turkish Folklore Society) was held at Atikalipaşa Medresesi, Çemberlitâş, İstanbul on Saturday the 1st of December 1951.

After electing Halit Bayrı as Chairman and M. Gökalp and M. Batur as secretaries of the Congress, the Annual Report of the Administrative Council was read by B. K. Çağlar.

The Means and methods were discussed for closer cooperation and more effective work. Then Messrs: Güney (the President), Çağlar (General Secretary), Tecer, Hınçer, Elitanyol, Damacı, Ataman and M. Gökalp were elected for the Administrative Council of 1952.

If space permits we will publish the text of the Administrative Council's annual Report.

ablak) ları yanında Hakanın atları olarak ayrıca su-atları (esb-i rudh) zikredilmekte bunlar ARGUN tesmiye olunmaktadır. (Eski Tûsi, Kurşab Nâme, Tahrân tabı, 345, 346, 347 s.)»

Zeki V. Togan Bey şunları da ilâve ediyor: «Türkistandan eski Hinde geçtiği malûm olan su-atları efsanesinin Araplara tam Türk rivayeti şeklinde (1000 attan vaktin az olması dolayısıyla ancak az miktarda çıkıp kalan gölde kaldığı v.s.) geçmiş olmasıyla (Taberî Tefsir XXIII. 99 s. kenarında Nisabûri) şüphesiz Türklerin küçük TOKHURları ile beraber yaşayan zarif ve şahane, Çinlilerin tabiriyle kan terliyen atları olmuş» tur. Mahmud Kâşgari de (I, 93, 352 s.) ARKIN: Ehli ve vâkıf cinslerin tesalübünden doğan koşu atları diye izah edilmiştir. Zaten eski İskitlerin ŞAHAN ATLARI da böyle izah ediliyor. Buna bakılırsa, Türkistan ve Önasya Türklerinin tarihî maruf ARGIMAK-ATLARının ismi bu ARGUN-AT sözünden gelmektedir....»

## K i ğ ı

Yazan: M. Sadık YİĞİTBAŞ

Millî Eğitim Bakanlığı Tetkik Komisyonu tarafından incelenerek kabul edildiği gibi memleketimizin ilim ve fikir adamlarının da takdirlerine mazhar olmuş 420 büyük sahife ve yüzden fazla resmi muhtevî orijinal bir eserdir.

Beş lira mukabilinde kitabı müellifinden, temin etmek mümkündür.

Adres: M. Sadık Yiğitbaş D. D. Y.

Diş Hekimi - AFYON

## 500 Yemek ve Tatlı Reçetesi

Yazan :

Bahri ÖZDENİZ

Bu eser, ağızlarının tatlarını ve midelerinin kıymetini bilenlerle yemek pişirmek san'atını öğrenmek isteyen ev kadınlarının en yakın dostudur.

Fiatı 350 kuruş

Basan:

Osman Kartal  
İKBAL KİTABEVİ

## DERGİMİZİN SATIŞ YERLERİ

İstanbulda, Beyoğlunda: Saray, Köprüde: Kemal, Babıâlide: İkbâl ve İrfan, Beyazıtta: Faik Akgün, Şehzadebaşında: Nur Kitabevleri ile Çağaloğlunda: Eminönü Halkevi karşısında Niyazi, fırın yanında Ahmet. Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşede Mustafa Şeyhoğul'nda bulunur. Ayrıca İzmirde Tilkilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, Ankarada Berkalp Kitabevi ve durak bayilerinde satılır.

★ Birinci cilt kapaklarımız 150 kuruş fiatla satışa çıkarılmıştır. İsteyenler dergimizin adresinden temin edebilirler. Posta ücretlerine % 400 zam yapıldığı için İstanbul haricinden talepte bulunanlar posta parası ile birlikte bir kapak bedeli olarak 200 kuruş göndermelidirler.

★ 1-24 sayılı 1 inci cildimiz, posta ücreti dahil 700 kuruştur. Adresimizden temin edilir.

## Türk Folklor Araştırmaları

Senelik abonesi 300, altı aylık abonesi 150 kuruştur.  
Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres değiştirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve baskı: M. SİRALAR Matbaası